

הורינו

פרשת בשלח תשפ"ד 9

הורים נתן ה' לנו

הורינו דברות קדשך

כיבוד אב ואם בפרשת השבוע עפ"י המאורות הגדולים, הגאון רבי שמשון קורלנדסקי שליט"א

כיבוד אב וכיבוד אם נחשב מצווה אחת או כשתי מצוות. ורצה לומר דלדעת הסמ"ג והרמב"ן זה נחשב כשתי מצוות. **וכתב** המהרי"ץ חיות² שמהפסוק כאן יש ראייה דכיבוד אב ואם נחשב למצווה אחת שאם נגיד שהן שתי מצוות, א"כ נצטוו במרה אחת עשרה מצוות, ומדוע אמרו ש"עשר מצוות נצטוו במרה".

ויאמר משה ליהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק (י"ז, ט')

כתב בספר מאה שערים³ לבאר שבחר משה ביהושע שילחם בעמלק כיון שיהושע בא מזרע בנימין, ובנימין לא פגם בכיבוד אב, לכן יבוא יהושע מזרעו וילחם בעמלק ותעמוד זכות זו ליהושע במלחמה. וכתב שם שעל פי זה מוכח שזכות כיבוד הורים גדולה היא מאד, ומגינה היא אף אחרי כמה דורות.

ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה וכו' (ט"ו, כ')

צריך ביאור, מדוע נזכרה מרים דווקא בשם אחות "אהרן" ולא אחות "משה ואהרן". ומבאר הרמב"ן¹ וזה לשונו: "הנכון בעיני כי מפני שהוזכרו בשירת הים משה ומרים ולא הוזכר אהרן, רצה הכתוב להזכירו, ואמר אחות אהרן דרך כבוד לו שהוא אחיה הגדול ואחותו הנביאה מתייחסת אליו שגם הוא נביא וקדוש ה'". ויתכן שמפני מצוות כיבוד אחיו הגדול דרך הכתובים לייחס אל גדול האחים וכן בני כלב אחי ירחמיאל שהיה גדול מאחיו שנאמר¹ את ירחמיאל ואת רם ואת כלב ע"כ.

שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו (ט"ו, כ"ה)
המשנה למלך בספרו 'פרשת דרכים' בדרך מצוותיך, דן האם

1. דברי הימים א', ב', מ"ב. 2. סנהדרין נ"ו ע"ב. 3. שער ס"ח

כשם שחובה על כל אחד ואחד מישראל ללמוד את ההלכות המצויות, כהלכות ברכות, שבת, שמירת הלשון ועוד, כך חובה על כל אדם ללמוד ולשנן את הלכות כיבוד אב ואם ומוראם, שמצווה זו היא תמידית בכל זמן, וחמורה היא עד מאוד, ואם לא ילמד את הלכותיה, מאין ידע היאך לקיימן, ויכשל בדברים רבים, מבלי לדעת שהוא נכשל.

הורינו דרך חיים

כיבוד אב ואם בהלכה ומנהג

נידוי בשמים בגלל ביקורת על ההורים

הסבא והסבתא, וכן מצוי שמדברים הילדים ביניהם ומעבירים ביקורת בינם ובין עצמם על הוריהם, ומורים היתר לעצמם שלא מדברים עליהם עם זרים אלא כביכול "בתוך המשפחה", ולכן טועים לחשוב שאינם בכלל "ארור" רח"ל ובאמת בכל פעם שמתוך הדברים נשמע זלזול או שמביאים להקל בכבודם הרי נכנסים בכלל ארור ה"ו והרי אף אחד לא רוצה להביא ח"ו קללה עליו ועל בני ביתו.

והגר"א וסרמן זצוק"ל כתב⁶ שאיסור מקלה אביו ואמו הוא אפילו במקום מצוה, שלא כבמצוות כיבוד ומורא שנאמרה דווקא שלא במקום מצוה, ומשום שבמצוות כיבוד נאמר 'אני ה', כולכם חייבים בכבודי', אבל במקלה אביו ואמו לא כתבה תורה 'אני ה', לומר לך שגם במקום כבוד ה' אסור להקלות אביו ואמו. והנה זה מצוי למשל שאביו תוקע בשופר, או קורא מגילה, ולא תקע או קרא כהוגן. אם יקום הבן ויאמר שלא יצא ממנו, הרי זה ביזוי אביו ואסור אפילו שמדובר במקום מצווה.

בהלכות כיבוד אב ואם נמנו שתי מצוות עשה ושני לאווין, ונוסף להם ארור. שנאמר¹: אָרוּר מְקַלֵּה אָבִיו וְאִמּוֹ. ובכלל "מקלה" הוא זלזול בהורים, ולדעת השו"ע והרמב"ם² האיסור הוא במבזה אותם בדברים או אפילו ברמיזה, ובוודאי כאשר משמיע דברי ביקורת על הוריו. ובספר חרדים³ הוכיח, שאפילו אם מבזה אותם בליבו עובר על הארור.

ועל אחת כמה וכמה כאשר מדבר עליהם לשה"ר. וכפי שכתב החפץ חיים בשמירת הלשון⁴: **"ואם חס ושלום סיפור לשון הרע על אביו ואמו עובר על ארור של "ארור מקלה אביו ואמו". וידוע מאמר הגמרא⁵ "ארור שיש בו קללה, בו נידוי". לכן על האדם שלא נזהר בשמירת הלשון להיות חרד בנפשו שמא נידו אותו בשמים בגלל זה"** עד כאן דברי החפץ חיים.

וכמה מצוי שיושבים יחד בני משפחה ונשמעים דברי ביקורת על

1. דברים כ"ז ט"ז. 2. יו"ד סימן רמ"א סעיף ו'. 3. פ"א מ"ע התלויות בלב אות ל"ה. 4. הלכות לשה"ר, פתיחה, אחרון, ד'. 5. שבועות ל"ו. 6. ס"ז י"ט

לכבד בלי לזכות במצוות כיבוד אב?!

את דברי הפסוק במשלי (א' ח') שָׁמַע בְּנֵי מוֹסֵר אָבִיךָ וְאֵל תִּתֵּשׁ תִּנְתָּשׁ תִּנְתָּשׁ אֶמְקָךְ, מפרש רש"י: שמע בני מוסר אביך, מה שנתן הקב"ה למשה בכתב ועל פה: ואל תיטוש תורת אמך. אומתך כנסת ישראל וכו' והם דברי סופרים שחדשו והוסיפו ועשו סייגים לתורה: וזה בעצם דברי הגמ'¹: ואין אביו אלא הקב"ה וכו' ואין אמו אלא כנסת ישראל שנאמר שמע בני מוסר אביך ואל תיטוש תורת אמך.

אמנם פשט הכתוב עוסק באביו ואמו, וכן הוא במדרש² על בראשית: "וישמע יעקב אל אביו ואל אמו", זה שאמר הכתוב שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך, זה יעקב אביו דכתיב בו וישמע יעקב אל אביו ואל אמו.

עומק נוסף במה שנאמר כאן, מובא במדרש תלפיות³ על הפסוק הזה: שָׁמַע בְּנֵי מוֹסֵר אָבִיךָ, **מה שנפקדת במוסר בכבוד אב ואם בסיני, נמצאת עושה כבוד אב ואם:** וע"ד כתב: "דידוע דכבוד אב ואם הם ממצוות שכליות, כנודע. אמנם צריך האדם לקיים המצווה **בעבור שהקב"ה צווה עליה**, ולא בעבור שהדעת מחייבו. **לזה שאם עושה כן אין לו שום שכר כלל**, לזה קאמר שמע בני מוסר אביך וגו' כלומר שמיעה זו מאביך, (מה שתכבד אותו. ה.) יהיה בעבור מה שנפקדת בסיני במוסר של כבוד אב. ואם עשית כן, לשמוע מוסר אביך בעבור שנצטווית בסיני נמצאת אתה עושה כבוד אב ואם. שאם שמעת מוסר בעבור ששכלך מחייב לעשות כך, לא נחשב לך שקיימת מצות כבוד אב ואם:

כלומר, יכול להיות מצב שאדם מכבד את אביו ואמו כל ימיו, אבל מעולם לא קיים מצוות כיבוד אב ואם (!). כי עשה כך מתוך נימוס והכרת הטוב אנושית, כמו שכל גוי נוהג כבוד באביו ואמו, ולא עשה את זה מצד ציווי הקב"ה לכבד אביו ואמו.

"ומכאן תשובה לכל אותם המחשבים לומר כביכול טענות כאלו ואחרות על הוריהם, וטועים לומר כי אינם מחויבים בהכרת הטוב אליהם מכיון שאדרבה וכו' אמנם בעצם הטענה הזאת מוכח שכל התפיסה שלהם במצוות כיבוד אב ואם מוטעית, ומחשבים את הכבוד הראוי להורים לפי היגיון ומוסר העולם, והרי **אנחנו מחויבים בכיבוד אב ואם משום ציווי הקב"ה ואין שום היתר שבעולם לצער להורים בשום דרך**. ואם כל מנהגם הוא לכבד הוריהם לפי היגיון העולם, נמצא שלא קיימו מצוות כיבוד אב ואם מעולם".

(זכרון יוסף לריב"ז)

1. ברכות ל"ה; סנהדרין ק"ב. 2. מדרש לקח טוב בראשית כ"ח 3. תחילת ענף אב ואם

רב הנסתר

מאמר חד"ל או מעשה רב בנושאי מצוות כיבוד הורים נטמנו בתמונה, גלו ושלחו לנו, ואולי תזכו בפרסים!

horeinuorg@gmail.com

פתרון חידת 'רב הנסתר' לפרשת וארא:
ולא ישב במקום המיוחד לו להסב בביתו
(שו"ע יו"ד ר"מ ב')

הזוכה בין הפותרים נכונה: הלל מסר, גייטסהד, אנגליה

מעשה אבות סיפור מהחיים

עוד סיפר הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א

מעשה נפלא שמעתי ממע"כ אבי מורי הגה"צ זצוק"ל בעל 'מעדני השולחן', באברך ירושלמי אחד שכחודש לאחר נישואיו אובחנה אצלו מחלה קשה. הרופאים המליצו אמנם על טיפול מסוים, אבל נתנו לו סיכויים קלושים ביותר להצלחה.

הכלה הצעירה לא אמרה נואש, וביקשה מבעלה להתחיל מיד בטיפול המוצע. אך הלה שהיה תלמיד חכם וירא אלוקים אמר, שברצונו לנסוע תחילה לבני ברק, ולסור למעונו של מרן החזון איש זצוק"ל להתייעץ עימו ולבקש את ברכתו.

באותם ימים הייתה הנסיעה לבני ברק אורכת כמה שעות, כשמירושלים הגיעו אל העיר תל אביב, ומשם בנסיעה ארוכה לבני ברק, במצבו הקשה והחלש של החולה הייתה זו נסיעה של 'מסירות נפש', אך הוא לא ויתר עליה בשום אופן, באומרו שזו גמרא מפורשת בפרק יש נוחלין¹: "דרש ר' פנחס בר חמא, כל שיש לו חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים וכו' בהגיעו אחר כל טלטולי הדרך הקשים לביתו של רבם של ישראל החזון איש זצוק"ל, פרץ בבכי מר הוא סיפר על מחלתו הקשה, וביקש ברכה טובה מאחר שהרופאים קבעו שימיו קצרים ביותר...

כשמוע החזון"א את החלטת הרופאים התחייך ואמר: בשביל מה צריך כאן ברכה לסתור את קביעת הרופאים, כאשר מקרא מפורש יש לפנינו שיש בכוחו להפוך הכל! "כבד את אביך ואת אמך, למען יאריכון ימריך!" - קח נא אפוא את הברכה הזאת שנותנת לך התורה הקדושה בעצמה, ותזכה לאורך ימים ושנים טובות.

כששמע האברך את דברי קדשו התמלא רוח חיים, ושינה תיכף את תכנית נסיעתו, במקום לצאת בנסיעה לבית החולים ולהתאשפז לטיפול הקשה והמתמשך, נסע הוא בהתלהבות אש קודש אל בית הוריו שבירושלים, ותיכף בהיכנסו ברכם לשלום בכל לב, הפשיל שרוליים והחל

1. ב"ב קט"ז.

לעזור ולסייע בכל כוחו בכל האפשר. הוא לא פסק מלשאול את אביו ואת אימו במה עוד ניתן לעזור כאן? במה יוכל יותר לכבדם?!

כשראה אביו המסור את גודל רצונו לכבדם אמר, שמזה עידן שמחפש הוא 'חברותא' טובה ללמוד עמו לעת ערב, לאחר שמסיים את מלאכתו [הוא החזיק חנות קטנה בירושלים, שהיתה נסגרת בשעת ערב מוקדמת]. הבן הצעיר שמח על כך כמובן כמוצא שלל רב, והוא אכן החל להגיע מדי ערב לבית הוריו, למד עם אביו בחברותא בטוב לבב, לא לפני שהגיש לפניו 'כוס תה' חמה עם מיני תרגימא. ואף לאחר הלימוד נשאר לעזור ולסייע לאימו ולאביו בכל דבר, והשתדל בכל כוחו לכבדם באהבה אין קץ!

כעבור תקופה קצרה ביותר כשנקרא אל הרופא לעריכת בדיקה מעמיקה, גילה הרופא לתדהמתו שמצב המחלה הולך בכיוון הפוך... ובמקום שיתגבר ויתחזק בכרסום האיברים הפנימיים כדרכו, נמצא הגוף נלחם כנגדו וממגר את כל יסוד המחלה. חלפו להם עוד כמה חודשים טובים, עד שיצא לגמרי מכל מחלתו והיא נעלמה כליל!

יהודי זה, סיים אבי זצ"ל את סיפורו, זכה אכן לאריכות ימים ושנים, והגיע קרוב לגיל תשעים שנה! ולמדנו עד היכן מגעת מעלת מצות כיבוד אב ואם, וכמה צריכים אנו להאמין בכל לב בדברי חכמים ובברכת התורה 'למען יאריכו ימריך ולמען יטב לך'! ואמנם אפשר ללכת לרופאים אך לדבוק בכיבוד או"א ולהאמין שהישועה תבוא מברכת התורה.

ויתכן ואותו חתן זכה והייתה לו אמונת חכמים מוחלטת וכן שעשה את המצווה של כבוד אב ואם לשם שמים לגמרי כי כך ציווה ד', אך ידע שברכה בצידה, לכן לכאורה בני אדם מן השורה עדיף שיעשו אמנם את המצווה בהידור ויחשבו שמשם תצא להם הישועה, אך גם שלא יעזבו את הרפואה אלא ימשיכו לנהוג כדרך בני אדם רגילים.

כשמוע החזון"א את החלטת הרופאים התחייך ואמר: בשביל מה צריך כאן ברכה לסתור את קביעת הרופאים, כאשר מקרא מפורש יש לפנינו שיש בכוחו להפוך הכל! "כבד את אביך ואת אמך, למען יאריכון ימריך!"

הם הניסיון שלך, ובוודאי שאתה יכול לעמוד בו!

שהם ככתר על ראשו, ולא רק במעשה אלא גם בלב. [ועיין בספר חרדים (שם) שמנה מצוות כיבוד אב ואם לאחת ממצוות התלויות בלב, ולדעתו זהו עיקר כבודם] וכאשר אמו מבשלת או מכינה לו איזה דבר, ישבח אותה בפה מלא, כי זהו העונג שלה ויכבדה בכך.

וזאת כשהיא עושה בעצמה, אבל אין לו לבקש ממנה להכין לו דבר מה או להגיש לו כוס תה וכדו' וק"ו בן בנו של ק"ו שאיסור גמור להעיר הערות על מעשי ידיה, לא יתכן כדבר הרע הזה, שינהג באמו כמנהג שנוהגים עם משרת המחויב לבשל עבורו.

וגם אם לא זכה להורים כל כך נוחים, ואפילו נראה לו שמכעיסים אותו במקרים מסוימים, ידע שזה דבר שאי אפשר לשנותו, כמו שאדם נולד ארוך או קצר, היתכן שלא יאהב את עצמו, הלא מחמת שאי אפשר לשנות דבר זה הוא משלים עמו. זאת ועוד, הרי האב והאם כל אחד נותן חלק מטבעו לבן (כך נראה מדברי המהרש"א בבא בתרא ק"י. לגבי הנושא אישה יבדוק באחיה) אם כן הטבע הקיים בהוריו שלא נוח לו לסובלו, ברוב הפעמים זהו גם טבעו שלו.

כבר נתבאר שאין הקב"ה מנסה את האדם אלא כפי כוחותיו, ולכן אף בדרך כלל הבחורים הם קצרי רוח וחסרי סבלנות עד שמתחתנים וילדיהם מביאים אותם לידי סבלנות, אבל ידעו שאין ספק שאם לא היה ביכולתם לעמוד במצבים בהם הם נמצאים, לא היו מגיעים לידי כך, משום שהניסיון כפי כוחות האדם.

ולפעמים אדם לא משתווה עם הוריו, וצוחק מהם או שאומר להם אתם לא צודקים וכדו' ידע שהוא ב"ארור מקלה אביו ואמו" ורש"י פירש מקלה - מזלזל. וכך פסק הרמב"ם שמבזה אביו או אמו אפילו בדברים ואפילו ברמיזה, הרי זה ארוך מפי הגבורה שנאמר מקלה אביו ואמו עכ"ל. ולדעת ספר חרדים אפילו מבזה עובר בארוך.

ועל כן צריך האדם להיזהר מאוד במורא אביו ואמו, שאף אם אין דבריהם נראים בעיניו וסבור שאין הצדק עמם בכ"ז אסור לו לזלזל בהם ומחויב לשמוע להם כי כך חוקת מלך מלכי המלכים (לבד אם רצונם נגד התוה"ק) וזאת מלבד שעל הרוב הם הצודקים ולא הוא. וכאשר דרכם לא ישרה בעיניו ונדמית לו כטורדנית, ידע נאמנה כי בדרך כלל דעתו היא הטורדנית. ואין די בכל זה אלא צריך לכבדם ממש, וירגיש

וגם אם לא זכה להורים כל כך נוחים, ואפילו נראה לו שמכעיסים אותו במקרים מסוימים, ידע שזה דבר שאי אפשר לשנותו, כמו שאדם נולד ארוך או קצר, היתכן שלא יאהב את עצמו, הלא מחמת שאי אפשר לשנות דבר זה הוא משלים עמו

מרן הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצוק"ל, אור לציון מאמר ה'

הטורדנית. ואין די בכל זה אלא צריך לכבדם ממש, וירגיש

קוראים יקרים, גיליון 'הורינו' מופץ בס"ד מדי שבוע בעברית ובאנגלית בעשרות אלפי עותקים וכתובות דוא"ל בא"י, ארה"ב, בלגיה ואנגליה

רוצים להצטרף לשגרירי 'הורינו' ולפתוח נקודת הפצה באזורכם?

פנו אלינו עכשיו וזכו בכל הברכות האמורות בתורה על מצווה חשובה זו, למען ייטב לך והארכת ימים! כמו כן, ניתן לתרום להוצאות הגיליון לע"נ הוריתם ז"ל ולהצלחה בכל משאלות לבכם לטובה ולברכה

horeinuorg@gmail.com

לקבלת גיליון הורינו השבועי במייל כתבו לנו "צרפו אותי"
לכתובת horeinuorg@gmail.com

יו"ל ע"י ארגון הורינו העולמי לחיזוק מצוות כיבוד אב ואם | ע"ר 580780617
בהכוננת גדולי ישראל

הורינו
הורים מן הלב